

Hästkoholmen i Munkfors.

Skötselplan för kommunalt reservat

Skötselplan- Hästskoholmen

Syfte

Ändamålet med skötselplanen (kommunalt reservat) är att bevara de biologiska värdena som finns på holmen och öka tillgängligheten för allmänheten. Friluftslivet och naturupplevelserna ska främjas.

Syftet ska nås genom anläggning av en bro över till holmen från fastlandet, anläggning av en badplats, sittplatser och grillplats ska iordningställas, röjning av 1 km stig samt ska bland annat växtarter och historiska lämningar märkas ut och beskrivas för att upplysa besökare om biologiska och kulturhistoriska värden.

Beskrivning

Administrativa data

Objektnamn	Hästskoholmen
Skyddsform	Kommunalt reservat
Län	Värmlands län
Kommun	Munkfors kommun
Fastighet och ägare	Munkfors kommun
Förvaltare	Tekniska förvaltningen
Areal	2.08 ha

Historisk och nuvarande markanvändning

Hästskoholmen har under många år saknat förbindelse med land i annan form än med båt. Växtligheten har under dessa år fått utvecklas så gott som utan mänsklig inblandning, för ett tiotal år sedan förekom fårbete på holmen. En hel del aktivitet har förekommit på holmen bland annat har ett ungarshotell legat här och timmerflottningen har använt holmen till olika ändamål mm.

Hästskoholmen är en ö i Klarälven. Ön ligger relativt centralt i Munkfors tätort i anslutning till Forsen och det gamla Bruksområdet. Ön har botaniskt varierande karaktär med kulturmark, mager sandmark, mycket tät buskvegetation och i de norra delarna sandhed glest bevuxen med tall, gran och rönn.

Ur botaniskt perspektiv kan holmen delas in i fyra områden.

1. Södra och sydvästra delen

Udden har mager sandmark beväxt med bl a mattlummer, ljung, lingon och blåbär. Resten av området är före detta kulturmark med en förhållandevis artrik flora. Vissa delar av området påvisar att det troligen har funnits kvävetillförsel på holmen, exempelvis genom de får som gått här.

Arter som indikerar detta är bl a brännässla, hundäxing, timotej och hundloka/hundkex. På detta område finns flera förekomster av blåtry och ett område med en blandförekomst av klarälvselm och lundelm. Blåtry har även hittats på fastlandsidan mittemot holmen nedanför klarälvsbanan.

2. Mellersta delen

Här förändras kulturmarksområdet till en allt tätare buskvegetation, främst bestående av gråal och hägg, med inslag av sälg och druvfläder. En praktfull individ av druvfläder finns i området.

Här växer också en stor klibbal med ett flertal rotskott. I Munkfors kommun, som förövrigt, saknar klibbal utefter Klarälven ses detta som intressant.

3. Norra delen

Norr om den täta buskvegetationen öppnar sig ett hedartat område med tall, gran och smårönnar. Här finns rikligt med mattlummer.

4. Hästskoholmens ytterområde

Med undantag av den sydöstliga delen av holmen sluttar stränderna brant. Vattennivån varierar ofta, vilket påverkar vissa vattenväxter. Vid östra sidan av holmens brofäste växer bland annat rödlänke. Detta är en av de arter som är på tillbakagång i Sverige och som ska rapporteras till Artdatabanken. Enligt artdatabanken så är Rödlänken kategoriserad som missgynnad.

Biologiska värden

Botaniskt intressanta observationer

Kärlväxtinventering har gjorts på Hästskoholmen, Munkfors kommun den 27/7-04 av Gunnel Johansson och Erik Eriksson.

Till artdatabanken rapporterade arter
Rödlänke (NT)

Rödlänken (*Lythrum portula*) är en ört som återfinns, krypande, på öppen, fuktig mark eller i grunt vatten och översvämmade områden. På hästskoholmen hittades denna art vid brofästet på holmen.

Rödlänke

Blåtry finns på sju olika ställen runt ön. Blåtry är mycket sällsynt och växer endast i ett fåtal mellansvenska landskap förutom Värmland däribland Närke, Dalarna och Västmanland. I Värmland finns ett 20-tal rapporterade områden.

Klarälvselm finns på ön och är ett gräs, detta gräs är en variant av lundelm som också går att finna på hästskoholmen.

På norra delen av holmen finns hedartade områden där en ovanligt stor rikedom av mattlummer (*Lycopodium clavatum* L.) återfinns. I Värmland är alla lummerarterna fridlysta och får inte plockas.

Vidare finns fläckvisa partier med Åkervädd (*Knautia arvensis*) samt enstaka exemplar av Ängsvädd (*Succisa pratensis*). Det finns ett fåtal fibblor, bland annat flockfibbla och någon styvfibbla. Den dominerande växten på ön var vid inventeringen gullris.

Blåtry (*Lonicera caerulea* L.) på Hästskoholmen.

Mattlummer (*Lycopodium clavatum* L.)

Insektsfauna

Insektsinventeringen är utförd av Per-Åke Lonnfors den 11/8-06. Vid besök på Hästskoholmen konstaterades att värdet på holmen, som insektslokal i dag har begränsat värde. Detta beror till stor del på att större delen av holmen är igenväxt av träd, buskar och övrig tät vegetation. Blomfloran är relativt fåtalig, detta missgynnar både pollinatörer så som bin, humlor, flugor och fjärilar men även steklar och sandlevande insekter. Den sena tiden på sommaren kan vara bidragande orsak till den låga biodiversiteten, antalet blommande arter är mycket fåtaligt.

Observerade insekter på Hästskoholmen:

Smalbi (*Lasioglossum calceatum*) en hane
Vitfläckig guldvinge (*Lycaena virgaureae*) en hona
Eldsnabbvinge (*Thecla betulae*) två hanar
Amiral (*Vanessa atalanta*) en ensam individ
Nässelfjäril (*Aglais urticae*) ett antal
Vinbärsfuks (*Polygonia c-album*)
Sorgmantel (*Nymphalis antiopa*) ett antal

och omkring Hästskoholmen

Mindre fibblebi (*Panurgus calcaratum*)
Större fibblebi (*Panurgus banksianus*)
Randigt byxbi (*Dasypoda hirtipes*)

På landsidan av älven vid parkeringsplatsen finns ett fint torrängsområde med blommande höstfibbla (*Leontodon autumnalis*). På denna plats observerades större och mindre fibblebi.

Dessutom observeras fyra hanar och en hona av randigt byxbi (*Dasypoda hirtipes*). Denna lokal ligger i anslutning till Klarälvsbanan, i vars närhet det har gjorts flera intressanta insektsfynd.

Samtliga bi-arterna är rödlistade, med rödlistekategorierna VU och NT det betyder att de är sårbara respektive missgynnade. Man har därmed ett ansvar att i skötseln av området utföra gynnande åtgärder. I binas tjänst är att återskapa blottade sandtor där de kan bygga bo samt gynna den blomflora som de är beroende av.

Fibblebin är intressanta för en bredare allmänhet då de har det udda beteendet att ligga och sova i blommor. Värmland och inte minst Klarälvdalen har en ovanligt rik förekomst av de båda arterna.

Fåglar

Fågelfaunan har inte undersökts närmare.

Kulturhistoriska värden

Hästskoholmen har sedan lång tid använts av folket i Munkfors. Redan på tidigt 1800-tal användes holmen som nöjesplats för herrskapen på Munkfors Bruk, brukspatron Bäckmans fru lät bl.a. uppföra ett stort lusthus som användes som balsal och till teaterföreställningar. Senare kunde också arbetarna förlusta sig på ön och då tillkom också en dansbana. Broförbindelsen i söder tillkom också någon gång på mitten av 1800-talet och fanns fram till mitten av 1970-talet. Under 1980-talet och fram till 2007 har ön inte varit nåbar annat än med båt.

Omkring 1830 började holmen användas för industriella ändamål. Tackjärn fraktades från Sunnemohyttan med pråm över Lidsjön-Rådasjön till järnboden vid Åros, därefter med hästforor till Skymnäs järnbod . Efter omlastning till pråmar fraktades tackjärnet till lastplatsen på Hästskoholmen (norra lastplatsen). Tackjärnet lagrades på Hästskoholmen i två stora järnbodar, för vidare transport till Bruksområdet och vidare ner längs Klarälven från en lastplats nedströms forsen. Träkolet kom dels på pråmarna dels på hästforor från omkringliggande skogsmark därför fanns också en bro till Hästskoholmens norra del. 1890 lades pråmtrafiken ned. Plank- och järntransporterna fortsatte emellertid på Klarälven fram till 1903.

Till sågverket flottades timmer i lillälva och sedan vidare ner i en kanal till dammen och sågverket.

Det man idag kan se rester av är timmerspelen som fortfarande finns kvar utefter holmens västra sida användes för att dirigera länsar och båtar rätt, samt vissa grundrester från de talrika byggnader som fanns på ön.

Under slutet av 90-talet i ordningsställde fiskevårdsområdesföreningen vindskyddet på holmen och lade ut en eka för allmänhetens användning.

Timmerspel, minne från flottningstiden.

Bevarandevärde för friluftsliv

Området har genom sin närhet till Munkfors tätort stort bevarandevärde för rekreation och friluftsliv. Genom den badplats och de grillplatser samt broförbindelsen som anlagts kommer förmodligen området bli en plats som får stor betydelse för kommuninvånare och turister, därmed har området återtagit sitt tidigare ändamål som rekreationsplats.

Skötselområden

Generella riktlinjer och åtgärder

Genom anläggandet av bro från fastlandet till holmen, bitvis och organiserad uppröjning av en stig, utplacering av sittgrupper samt anläggning av en badplats kommer att holmen att göras mer tillgänglig och attraktiv för allmänheten. Rövning av sly, gräs, buskar ska ge öppna ytor, öppna och blottade sandområden kommer att skapas, detta med tanke på de steklar, bin och andra sandlevande insekter som förekommer i klarälvens närmiljöer och som kan få ökade möjligheter till boplatser här.

En naturstig kommer att iordningsställas med hjälp av röjsåg och motorsåg, slingan kommer att bli en kilometer lång. Den ska gå på båda sidor om holmen och vid gränsen mellan delområde 3 och 4 kommer stigen att gå ihop (bilaga 1).

Rövningen bör utföras så enkelt som möjligt, stigen behöver inte vara mer än 3 meter, denna bredd skapar också möjligheter för rörelsehindrade att besöka ön. Ris och undervegetation kan lämnas på plats eller fraktas bort beroende på området. Grövre stammar av sly samt trädstammar bör läggas åt sidan för att öka inslag av död ved på ön. På detta sätt skapas en mer variabel miljö som, på sikt, kan öka den biologiska diversiteten. Även torrängsområdet på fastlandssidan kommer att skötas iform av slätter med slätterhack eller liknande som gynnar utvecklingen av ängsblommor.

Delområde 1: Badplats

Beskrivning av området: Området där badplatsen anläggs var relativt öppen med högvuxet gräs, buskar och mindre träd.

Skötselåtgärder: Öppna sandytor ska skapas med hjälp av borttagning av grässvål, rövning av buskar och bortplockning av rotsystem samt undanrövning av beskuggande träd. Eventuell påläggning av ny sand kan komma att bli aktuellt.

Skötsel- och kvalitetsmål: Målet är att skapa en öppen och badvänlig strand. Kontinuerlig skötsel och rövning kommer att krävas.

Badplatsen efter i ordningsställandet 2007

Delområde 2: Södra delen

Beskrivning av området: Den södra delen av holmen är mycket snårig, gles och öppen längst ut på udden vid vindskyddet. Udden består av mager sandmark. Ett vindskydd finns i området som sköts av fiskevårdsföreningen. De södra och sydöstra delarna av området är inte utsatt för erosion utan är istället påbyggnadsytor genom älvens sedimentation.

Skötselåtgärder: Gallringsröjning i hela området, stora träd och en del buskar sparas så parkkaraktär upprätthålls. Vindskyddet och de, idag, mer öppna delarna ska röjas fram. Den södra/sydöstra strandlinjen kan hållas fri från buskar och träd och fler blottlagda sandytor utöver badplatsen kan här skapas från badplatsen och österut antingen genom naturligt slitage av besökande eller om det behövs på sikt genom aktivt borttagande av undervegetation och grässvål. Uddspetsen ska lämnas orörd då den i nuläget redan är glest bevuxen, det växer också ängsvädd här. Kulturlämningarna i området röjs fram.

Skötsel- och kvalitetsmål: Målet är att skapa öppen mark med träddungar. Vid strandlinjen ska frizoner skapas, för djurlivet, med hjälp av solitära träd och dungar. Växtarter av vikt ska sparas och skyddas. Kontinuerlig skötsel och röjning krävs för att upprätta den ovannämnda miljön.

Detta område rymmer den rödlistade rödlänken i anslutning till bron och det gamla brofästet. All strandmark ska därför inte rensas från undervegetation. En noggrannare inventering av rödlänke bör göras under 2007 och 2008 för att kartlägga var ev. skyddsåtgärder bör göras.

Södra delen av hästkoholmen. Vy mot vindskyddet, 2006 innan röjning utfördes(2006).

Delområde 3: Mellersta delen

Beskrivning av området: I södra delen av detta område finns vad som tidigare var en öppen yta med ett stort ungarshotell (1913-1975). Längre norrut börjar vegetationen tätna och området får en mer skogslig karaktär. Det är mycket snårigt på vissa ställen och även svårframkomligt. Holmen smalnar av vid denna plats och håller sedan samma bredd.

Skötselåtgärder: Röja fram de stora träden, spara alla träd i mitten och längs strandlinjen på norra sidan i likhet med skötselåtgärder för delområde 2. Den öppna ytan i söder ska slås med slätterhack eller liknande som gynnar utvecklingen av blommor. Här ska där det gamla ungarshotellet stod finnas en stor öppen plats för lek och fika/grillning. På den västra sidan växer ett bestånd av lundelm och klarälselm, detta bestånd får vara kvar,

stigen som röjs kommer att gå bredvid detta område. Spara trädningen i mitten för fågellivet och estetik. Kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis* L) breder ut sig mer och mer, detta bör i framtiden undvikas, dominansen av denna art konkurrerar ut andra inhemska arter. En metod som kan minimera ökad spridning är att trimning sker tidigt på året, innan det kanadensiska gullriset slagit ut och skapar underlag för ny fröspridning. Trimning ska ske under maj-juni, blomning äger rum under juli-augusti.

Den östra sidan av holmen är mycket snårig, vid röjning av den tänkta stigen bör man tänka på att inte röja bort allt för mycket, detta för att bibehålla "djungelkänslan" som finns i området.

Skötsel och kvalitetsmål: Målet är:

1. att bevara den snåriga skogen med bibehållen stigdragning, denna karaktär finns inte på fler platser på ön.
2. skapa en öppen yta för lek och fika/grillning samt lite ängsmark med ängsblommor. Spara och skydda växtarter av vikt. Kontinuerlig skötsel och röjning krävs för att minimera spridning av kanadensiskt gullris samt upprätthållande av en gångbar stig.

Öppen ytan på delområde 3, kommer att slås med hjälp av slåtterhack(2006).

Delområde 4: Norra delen

Beskrivning av området: Detta område består av en hedartad tallskog och är näst intill fri från sly och undervegetation. Ett fåtal torrakor och lågor finns i området, området bör få utveckla sin karaktär. Holmen smalnar av här och blir därefter mycket långsmal.

Skötselåtgärder: Röjning är inte aktuell bortsett från udden där det växer en hel del sly och buskar. Fina exemplar av björk och al ska röjas fram för att skapa trädbärande mark i framtiden. Spara alla döda träd och lågor. Detta innebär att träd som faller ska ligga kvar samt att döda stående träd inte får tas ned. Om träd utgör risk för skada får trädet sågas ned och läggas på den plats där det växt. Den ställning som finns i norr kan utgöra en säkerhetsrisk och kan därför behöva tas bort.

Skötsel och kvalitetsmål: Den glesa tallskogen med en del lågor och torrakor skapar en trevlig pelarsalskaraktär, igenom denna skog kommer stigen att gå, röjning av stig kan bli aktuell på några lokaler för att skapa bredd. Spara och skydda växtarter och träd av värde, kontinuerlig skötsel och röjning krävs.

Gles tallskog på norra delen av Hästskoholmen(2006).

Delområde 5: Fastland

Beskrivning av området: Området består av en parkering och en rastplast med bord och bänkar samt grönyta av torrängskaraktär. Här växer bland annat en hel del höstfibblor. Tre intressanta arter av bi noterades på området. Dessa är storfibblebi, småfibblebi och randigt byxbi, samtliga är rödlistade.

Skötselåtgärder: Kontinuerlig skötsel av torrängen med hjälp av slätterhack är aktuell. Bina gynnas av en viss störning, de kräver bland annat blottade sandytor. Området för aktuell markstörning (blottning av sandytor) och flarahävd ska utses inom området.

Skötsel och kvalitetsmål: Skapa en god biotop för bin (inkuderande öppna sandytor) och blommor, skapa en trevlig och rofylld rastplats för allmänheten.

Dokumentation och uppföljning

1. Årlig dokumentation av skötsel

Aktiviteterna bör dokumenteras så man i framtiden får en kontinuitet i sättet att sköta området. Slåtter och iordningsställande av biologiska ytor bör ha en och samma tidpunkt under åren. Antal biologiska ytor bör markeras på en karta och märkas upp i terrängen.

2. Uppföljning av kvalitetsmål

Kvalitetsmålen bör dokumenteras för att i framtiden få en bild av om utökat skötselbehov finns.

3. Genomförd dokumentation

Med 5 års intervall bör kärlväxtinventeringen och insektsinventeringen följas upp. Detta för att se om skötselbehoven ger resultat eller om de har negativ inverkan. Detta är av största vikt i och med att insekts- och floradiversiteten är en viktig del till besöksfrekvensen.

Övrigt

Det bör, under första öppningssäsong, finnas en brevlåda med en enkel enkätundersökning. Detta för att ta reda på eventuella fel och brister samt få vetskap om vad som är positivt med området, antalet besökare framgår också. I vindskyddet bör det finnas en besöksbok där man kan skriva sitt ris och ros.